

Tézis

A színészi szakmának nincs kiskatéja, nincs olyan kézikönyv, amely pontos szabályokat, tanácsokat, törvényeket fogalmaz meg olyan módon, hogy ha valaki semmit nem tud az egészről, valami alapkészséget elsajátíthasson általa.

Ez a színészmesterség komplexitásából magából adódik, mely komplexitást tovább bonyolítja, hogy mindenki másképp csinálja. Mindenki másképp komplex.

Olyan szerteágazó tehát a felhalmozódott tudásanyag a színészettel kapcsolatban, a rengeteg információ olyan sok helyen *lakik*, hogy ezek összegyűjtése, rendszerbe foglalása teljesíthetetlen vállalkozás. Pedig volna igény rá.

Ráadásul nem papírokon, könyvekben lakik, hanem fejekben, testekben, szokásokban, jó vagy rossz beidegződésekben, egyszóval gyakorlatban. Kevés színész vállalkozott a színház fennállása óta, hogy mások által is megérthető világos szavakba, szövegekbe öntse saját működési mechanizmusát... okulásul.

A létező kevés írásbeliség e tárgyban szükségszerűen leíró jellegű. A működéssel kapcsolatos felfedezések utólagos megfogalmazása, sokszor konkrét esetleírásokon, olykor anekdotikus példákon keresztül megvilágítva valamely elvszerűséget. Nem is lehet ez másképp, hiszen a színészet szakmaként felfogható tudástartománya mögött/alatt ott bujkál valami igazán leírhatatlan, ami a színészi működést végül művészetté nemesíti.

Ez a valami *titok*, és valószínűleg jól is van ez így, de tovább nehezíti leírhatóságát, megfoghatóságát, hogy minden színésznek más titka van. Mint ahogy minden embernek is. Ezekről az egyéni, saját titokról a színész vagy tud, vagy nem. Vagy meg tudja fogalmazni, vagy nem. Olyan is van, hogy valaki eleve nem akarja tudni még a saját titkát sem, mert amint ott áll előtte valami megfogalmazhatóság önmaga művészetével kapcsolatban, leleplezve érzi magát, csalódik a varázsban. Az ilyen alkatú színész irigylésre méltóan gazdag fantáziával, élményanyaggal, könnyedén mozgósítható intuitív reflexekkel, igazán érzékeny idegrendszerrel rendelkezik születésénél fogva. Rendelkezik a bizonyos plusszal. Zsenigyanús.

Ha esetleg nem vagyunk ilyenek:

Nem maradhatunk azon a kényelmes állásponton, hogy ez az egész úgyis varázslat, nem érdemes tehát érthető, központosított mondatokba préselni... Hiszen a színészet mégiscsak tanulható valamelyest. Világos bizonyíték erre, ahogy egy ifjú színinövendékből egyre gazdagabb eszköztárat működtető, egyre bonyolultabban létező ifjú színész lesz a szemünk láttára, majd ifjú színészből még bonyolultabb, érettebb felnőtt színész, és így tovább. Ez nem lehet pusztán attól, hogy az illető a hónapok, évek előrehaladtával egyre *varázsosabb*. Magától ?!

Persze a gyakorlást emlegetjük ilyenkor, mint egyetlen zálogát a fejlődésnek, de a gyakorlás közben a színész nyilvánvalóan felfedezéseket tesz, a saját működését illetően fedez fel törvényszerűségeket. Tézisem, hogy akkor jár jól, saját fejlődésének záloga akkor van a kezében, ha ezeket a törvényszerűségeket (1) *észreveszi*, és (2) megpróbálja magának *megfogalmazni*, majd (3) további munkája során *tudatosan* működtetni.

De ezek még csak a saját felfedezései saját magával kapcsolatban.

A titkokat említettem az előbb, a színész saját titkait. Úgy gondolom, hogy ezek nem abban az értelemben titkok, mint mondjuk egy bűvész titkai. A színész nem őrzi féltve ezeket, hiszen szakmája, tudása csak és kizárólag közösségben érvényesül. Elemi érdeke tehát, hogy titkait, módszereit, szakmai tapasztalatait artikulálja valahogy az eredményes közös munka, az *együtt létezés* érdekében. Ez az artikulálás egy harmonikus munkafolyamatban, egy társulatban természetesen nem tudatos, mondhatni észrevétlen. Nyílt, őszinte munkát takar csupán, amelyben a színész voltaképpen nem rejtegeti küzdelmeit, nehézségeit, részeredményeit, örömeit, felismeréseit, egyszerűen munkamódszerét. Egy tanulni, fejlődni vágyó ifjú (vagy nem ifjú), ha jól figyel és elemez, ilyenkor a saját titkai mellé (4) másokét is begyűjtheti, megpróbálhatja *megfogalmazni* magának, majd további munkája során *tudatosan* működtetni.

A szakmai tudás tehát gyakorlás útján fejleszthető leginkább, magunk és játszótársaink folyamatos, elemző megfigyelése útján elleshető... színhagyomány útján örökölheto...

El kell vennünk mindenkitől azt, amit tud, azután el kell döntenünk, hogy nekünk az a tudás hasznos-e, tudjuk-e a saját kis világunkban működtetni.

A XX-XXI. században kevés magyar színész tette meg nekünk azt a szívességet, hogy tapasztalatait ne csak próbákon, büfékben, folyosókon, esetleg színészmesterség-órán tegye megszerezhetővé, hanem írott formában is közreadja (Major Tamás, Gobbi Hilda, Gábor Miklós, Huszti Péter, Máté Gábor...), így megadva a lehetőséget, hogy titkaikat mások is megkaparinthassák.

E dolgozat célja, hogy szerényen beálljon ebbe a rövid, ám rangos sorba, hátha található benne valami olyasmi, aminek helyeslése vagy tagadása által a közös tudásunk árnyalódik. De legalábbis mennyiségileg több lesz. Leírva.

Legfőbb tézisem, hogy minden színésznek át kellene esni egy ilyen megpróbáltatáson, jelesül meg kellene próbálnia leírni, kifogalmazni, ami a szakmája, vagy annak egyes részei kapcsán eszébe jut. Jusson akármire is, bátrabban fogja elkezdni a következő próbafolyamatot.

Kocsis Gergely